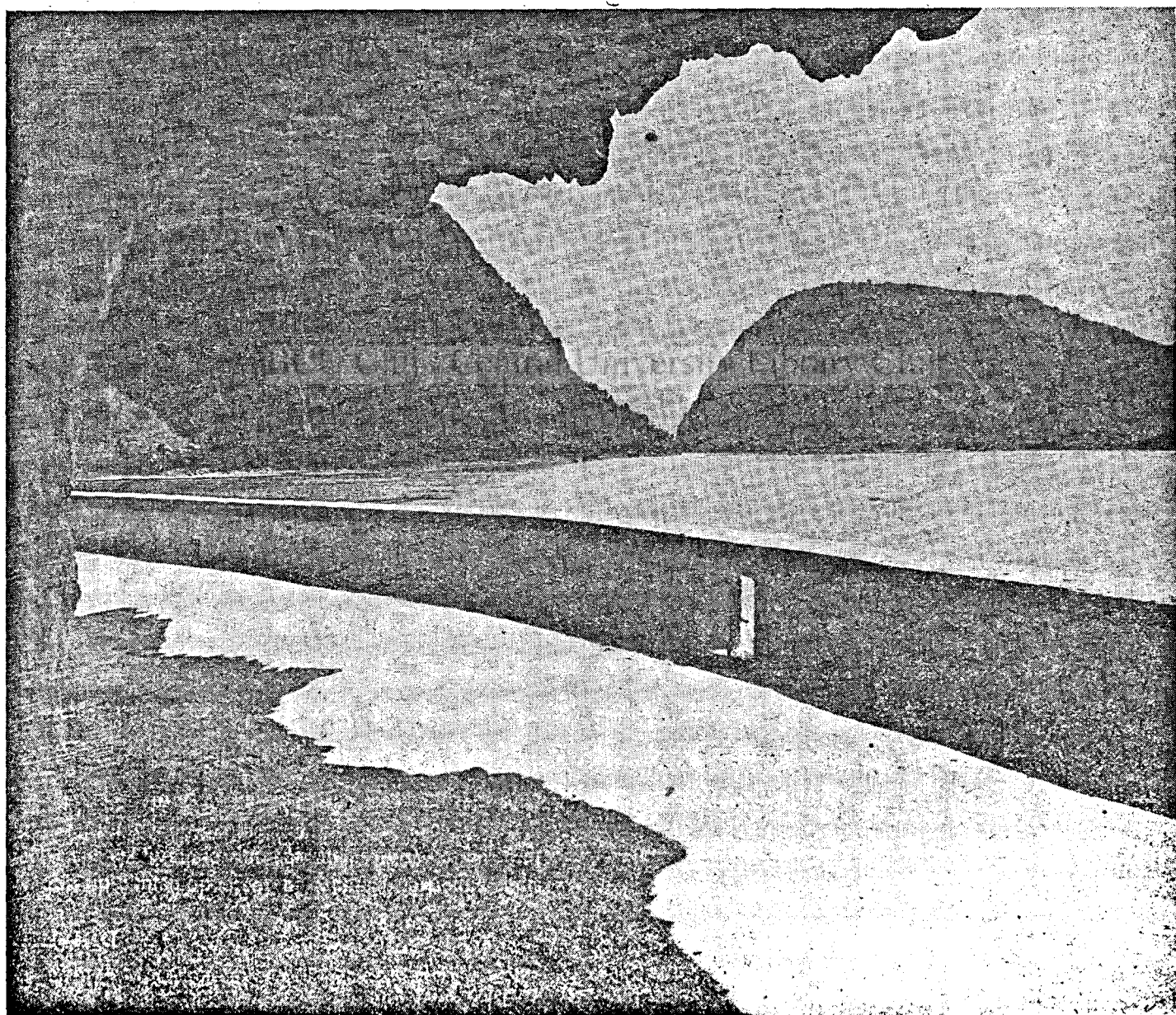

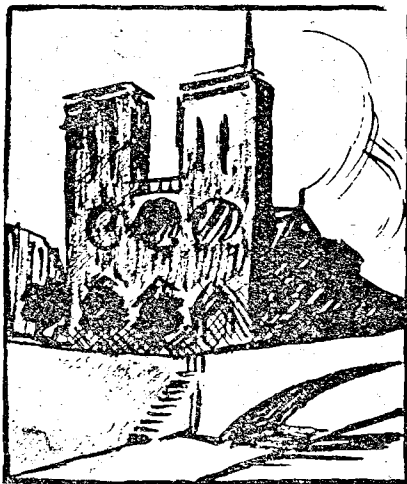
Centru Bibliotecar Stud. in Libere si Cluj
313/7
Dr. V. Bicanu

DUMINICA UNIVERSITATII

DRUM PE MARGINEA DUNĂREI, LA COZANE

Număr consacrat expoziției
„ROMÂNIA ÎN FOTOGRAFII”.

BERTHELOT

Generalul Henri Berthelot, ostașul de o desăvârșită demnitate, îndrumătorul destoinic al armatei românești în timpul războiului de integritate, prietenul și povăzitorul perfect al României, s'a sfârșit, ducând cu el în lumea de dincolo de viață, albele flori ale victoriei, ale prieteniei și recunoștinței românești.

Tactul și energia lui, țesute pe un fond de cuceritoare bunătate, l-au desemnat în 1916 ca șef al misiunii militare franceze, în România.

El a venit cu știința mare a manevrei de la Marna și a războiului întreg, dus acolo, pe pământul Franței, de geniul colectiv al celor mai formidabile puteri.

El a potențat încrederea și entuziasmul nostru. A fost, cum spune d. Iorga, regeneratorul sufletului românesc desamăgit.

Henri Berthelot s'a identificat cu noi; ajunsese unul dintre noi; era român.

Istoria nu uită ajutorul lui din iarna și primăvara celui mai aspru an al vieții românești — 1917.

Cuvintele lui înviorau bruma de țară care mai rămăsese. Berthelot ajunsese profetul liniștitor al timpului de mare cutremur.

În Noembrie, trecând Dunărea cu armata de la Salonic, Generalul Berthelot vestia victoria finală. Acestei vestiri i-a urmat apoteoza dreptății: Intrarea triumfală în București a Regelui de mare slavă, Ferdinand I, întregitorul de neam, având la dreapta lui pe Generalul Berthelot. Sub cerul cu nori și cu corbi, caii triumfătorilor sfărâmau sub copite frunzele uscate ale pomilor și ale vieții.

În 1919 ia parte la sbuciumul politic al României. Aspirațiile noastre erau aspirațiile lui. El era la Versailles delegatul fidel al sufletului românesc pe lângă plenipotențiarul puterilor biruitoare.

Moartea, care nu cruță nimic, a închis și ochii lui Berthelot pentru somnul cel de veci. Pământul Franței a primit în mușenia de sub pietrele și iarba lui, un strașnic soldat, un admirabil general francez, și un mare român.

Peste mormântul lui, mâinile celor două popoare aliate se strâng ca să nu se mai deslege nici odată.

Armata nu-l uită. El e fixat în conștiința ei ca un erou.

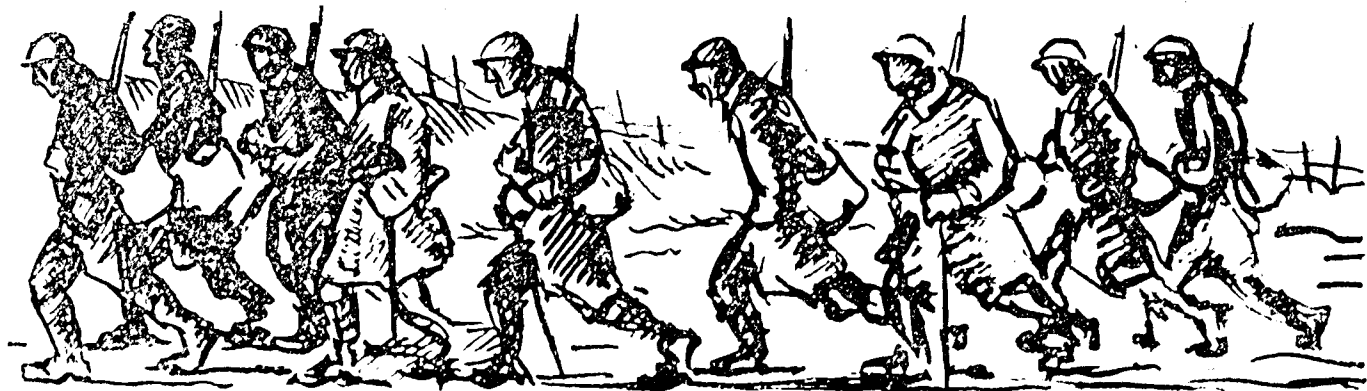
Poporul l-a blagoslovit ca pe un binefăcător al țării și fie care țaran a aprins în inima lui lumânarea care luminează la moarte.

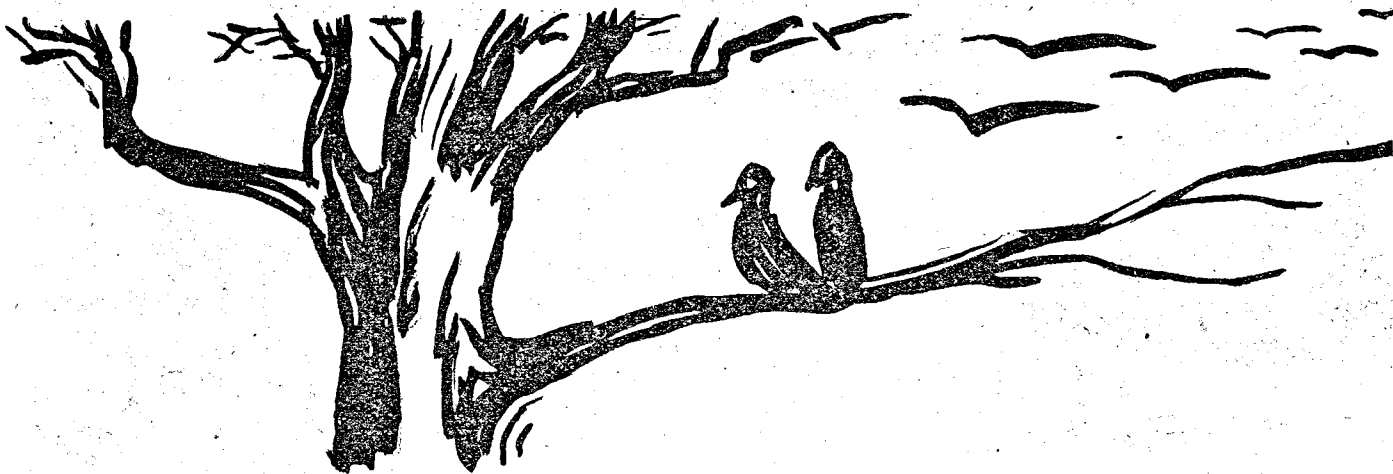
Regele nu-l uită. El a pus pe mâinele lui, albe flori regale, ca o mărturisire despre înalta cinstire a celui ce a fost.

România, prețuind prietenia și fidelitatea lui Berthelot pentru țara odrăslitoare de atâta rod și frumusețe, l-a făcut cetățean de onoare al ei și l-a împământenit, ca pe un soldat de țară întors la plugul și la câmpul lui cu un conac și un ogor de muncă la Fărcădia de jos, în Ardeal.

Sufletul lui Berthelot s'a deslușit și în această generoasă manifestare. Tot ce-a căpătat a înapoiat cu suflet și cu rost. A lăsat Academiei Române casa de țară, oile, caii, albinele, pomii, florile și pământul de muncă de la Fărcădia, pentru ca legătura dintre Franța și noi să fie tot mai strânsă, tot mai tare prin mijlocul aceluia cari, ca bursieri ai Academiei și ai lui, se vor instrui și însufleți în Franța. Berthelot e un simbol al alianței noastre.

General Coudeere

CULES TARZIU

Noapte de brumă — vraje grea.
Nici o chiuitură în vânt — doar toaca tăcăliei
Pe coasta unde părăginesc ruginele viei.
Vreme neagră. Luna gălbenea.

Strigoi pörnă prădarea strugurilor negri,
Legănând coșul șoldurilor de trețe desvelit.
Din par hârca unui câine s'a urnit:
Între bulgări, mișunară viermii.

Moaște de culegători încovoiaie,
Pipăind cu degete de arșici, joarde deslegate,
Ciorchine — cărnoase, putrede, întunecate,
Turnate pe creștete în potcape — hârdaie.

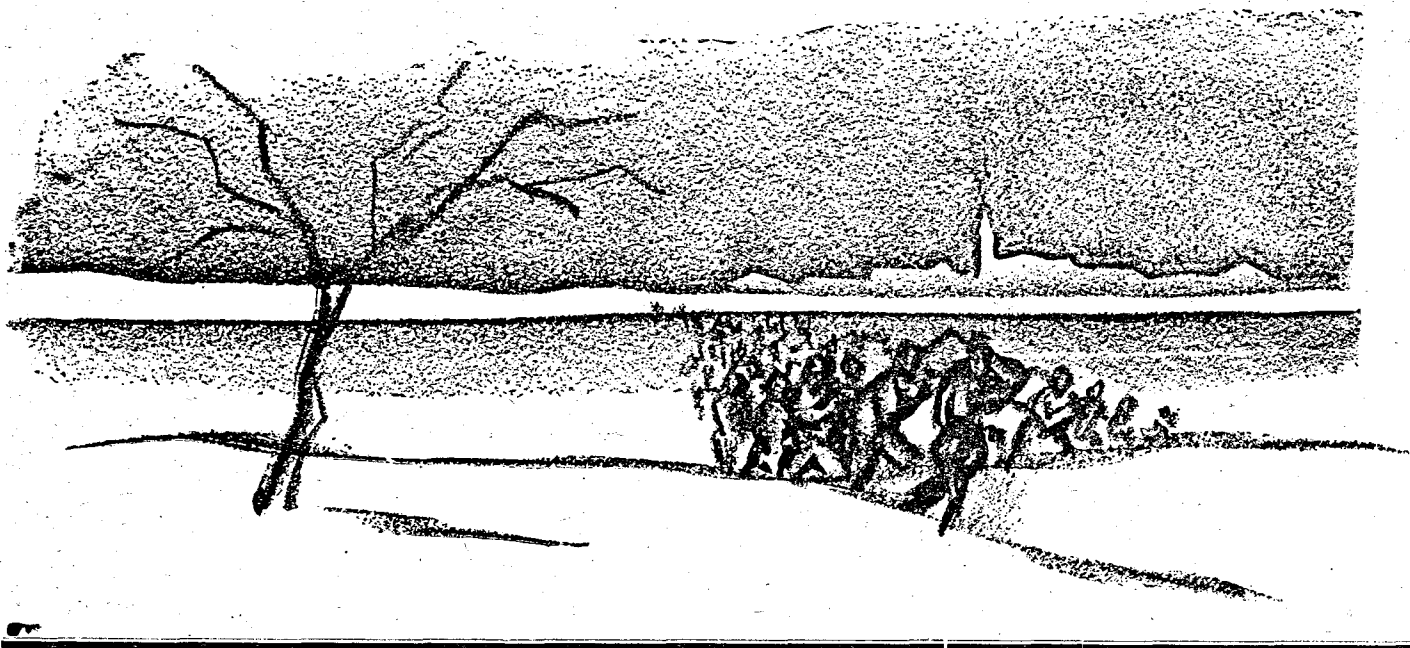
Brațe cârligoase smucind aracii scârțâiau,
În timp ce hârpții spurcate de blestem
Cu ghiare în creanga unui umăr gem
Cât golul frunților răscoleau.

E noaptea culesului — fără de facile
Mătâni de oase scuturară țărână prin vie
Ciolane călcând rodul în hârnicie
Mustea sânge negru în teascuri racle.

Vițe bătrâne — foșnet de frunze bubate,
Din cărcii șerpuiți a împletit cunună
O țeastă cu nas găurit pentru cimpoi ce nu sună.
Deși fălcile cădeau descleștate

Svâcneau broaște din neplivita buruiană.
Ochi de foc jucau căzuți în fosta verdeață,
Butoaie dogite se rostogoleau în giulgi de ceață
Să poarte cramelor surpate, băutura vicleană.

Ștefan Mănuș

T A R A R A M

Neamul meu, dupe tată, e de pământ din Ciutura. Acî însă au fost veniți din alte părți. Moșul ăl bătrân, tatăl tatii tatii, nu să știe dupe ce țărâmurii a venit, dar s'a 'nsurat aci 'n Ciutura cu Pătra sârbă din Zăciar.

Când s'a prăpădit haiducu Velcu, atunci a trecut multă lume din Sârbia la noi în țară.

— „A murit împăratu“—așea-i ziceau Sârbii haiducului Velcu—„acum sântei sub sabie, trebuie să plecați“.

Seara când să făcea sidenchi, adică șezătoare, povestea baba Pătra, că Dilber Stana, nevasta lui Velcu, îi spunea

- „Lele Velcu
Haiduc Velcu!
Habar n'ai că Turcii vin,
Tu o să predai Negotin
Tu o să predai Bosna“,
Velcu habar n'avea
Fumează din narghilea
- „Nu te teme Dilber Stana,
Capu dau
Bosna nu dau,
Capu dau
Negotin nu dau“.

Și peste un ceas l-au ochit turcii cu ocheanu și l-au omorât cu cumbară.

Dupe ce-a murit împăratu Velcu, umblau Turcii să robească fete și să tac pe ăi care au luptat cu el împotriva lor.

Baba Pătra erea mică pe atunci, fată de paisprezece-cinsprezece ani. Mai avea o soră mai mare. Le-a pus babă-sa de frică într'o sanie cu fân și le-a trecut Dunărea la Izâmșea. Dunărea era 'nghețată tun.

Când s'ajungă pe malul ălălalt, le-au văzut Turcii și le-au ajuns călări.

— „Ce este 'n sanie?“

— „Fân“.

— „Om nu este?“

— „Nu este, luminate împărate“.

Au întâpat ei cu spângile prin fân, dar n'au ajuns la fete, că ele ereau făcute ciurciumel jos la blană, și dac'au văzut că nu e nimic, s'au întors îndărăt.

Dela Izâmșea, unde avea neamuri, s'au tras spre Ciutura, că erea moșie mânăstirească fără stăpân. Au trecut mulți Sârbi Dunărea atunci, și s'au răspândit pela Băilești, pela Urzicuța, pela Târnava și Mărăcine, alții pela Palilula. I-a zis multă vreme 'n urmă Palilulii, Palilula sârbă.

S'au așezat tot pe moșii mânăstirești, că ereau pustii de oameni. Numai la Băilești a oprit Bibescu mulți, că se spărsese satul de ciură și n'avea brațe.

Ciutura erea băgată 'ntr'o beucă adâncă în mijlocul pădurii, nu departe de apa Dăsnățuiului.

N'au apucat Sârbii să s'azeze bine și-au și fost puși la bir. Stăpânirea să bucura să vie oameni cât de mulți în țară, ca să aibă dela cine lua dajdie. Și dajdia să lua la cap de om.

Bordeele ereau risipite și pitulate 'n tufe pe sub coaste, dar veniseră de sus porunci strajnice; nu mai erea chip să dai bir cu fugiții. Și-apoi, ce este mai greu peste bordei decât birul?..

Pe atunci lumea să veste cu toba. Erea greu să răzbească cineva din ușe 'n ușe. Cum venea de sus porunca stăpânirii, să dea locuitorilor de veste ceva, — să bătea toba.

— „Băăă... carc-auziți, care n'auziți, băgați bine pe

urechi c'a venit porâncă dela stâpânire...“ și le striga care-i porunca.

La Ciutura erea telâl unu Tararam. Pe nume bun îl chema Petre, dar toată lumea când vorbea despre el

nu-i zicea decât pe policare. El bătea toba'n sat. Să suia'n dealu Pietrișului sara când înmurgea bine și s'aduna toată lumea pela bordée și 'ncepea :

— „Tararam-tararam, tararam-tararam“. Eșea toată lumea afar' din bordée s'audă ce pacoste o mai fi venit pe capu lor.

— „Băă... care auziți, care n'auziți, a venit porâncă nouă dela stâpânire...“ Când s'auzea toba lui Tararam și când strigă el poruncile, să făcea liniște ca'n mormânt; tăceau și câinii din sat.

Să vedeți cum i-a rămas lui, numele Tararam. Aproape tot satul eșise la clacă la grec. Ciutura erea moșia mânăstirii Jitianului de lângă Craiova și starițul grec o dedeasă în arindă tot la un grec de-ai lor.

Erea clacă mare la prașitul porumbului. La clacă, cum e la clacă; unu spune una, altu spune alta, cântă, glumesc să treacă vremea mai repede.

Și când face bolovanu umbră,

Incepe să să scobească boeru'n pungă.

Pătru toboșariu povestea că și-a întins pielea nouă pe tobă.

— „Când oi bate-o acum, s'aude din Vârvor și din Teucăneu. S'a întins pielea de mă mir că n'a pleznit. Când o bat sună gros înfundat: tararam-tararam, tararam-tararam...“

Un îndrăcît de băiat, au că n'a priceput cum a zi toboșariu, au că s'a prefăcut:

— „Cum zici, mă nea Petre, că face toba dumitale?“

— „Cum o să facă mă altfel decât toba?“

Face și ea, tararam-tararam, tararam-tararam...“

Altu de colo:

— „Mă Stane mă, ai auzit tu, mă băete, cum face toba lui nea Pătru?“

— „Cum face mă?“

— „Tataram-tataram, tataram-tataram...“

— „Nu așa mă: ratatam-ratatam, ratatam-ratatam...“

— „Ia auzi mă, nea Petre, cum zic ăia că face toba dumitale. Eu par'că auzii că face taratam-taratam, taratam-taratam...“

— „Apăi să nu vă faceți jurați că pe urmă o întorc pe foaea ailaltă!“

— „Da cum ziseși, mă nea Petre, că face?“

Toboșariul s'a năcăjit rău. Clăcașilor atâta le-a trebuit. Au început a striga când unu când altu:

— „Tararam-tararam, tararam-tararam“.

Dac'a văzut bietu Pătru Toboșariu că n'o scoate cu ei la căpătâi, s'a uțărit el în inima lui și n'a mai zis o vorbă. Altu mai slab de ingeri, ar fi crăpat de necaz, da el i-a lăsat să strige până li s'o duce gura la urechi.

I-a mai ținut de rău isprăvnicelul grecului, dar în scapătul soarelui, când s'a spart claca, urla valea Dăsnățuiului de tararamuri. Ce erea să mai zică toboșariu? Să putea el apuca singur cu o clacă de peste șaptezăci-optzăci de oameni?

He, tocmai sara, dupe ce s'a potolit lumea, s'au pomenit că să bate toba'n sat.

— „Tararam-tararam, tararam-tararam“. Ți care fuseseră la clacă, vorbeau între ei în răs:

— „Vezi mă că face tararam-tararam, nu tataram-tataram, cum ziceai tu“.

Dar nu le mai dete vremea îndemână să glumească și Pătru toboșariu, nenea Tararam, începu:

— „Băăă... care auziți, care n'auziți... Mă ăla a lui Stan Dascălu, care te găsește boala copiilor... Te-a făcut mă-ta săc și fără noroc...“ Și după ce grăi ceva greu, ca de mare năcaz, a adăogat: „s'audă și ea, să vedem, îi pare bine?!.. La ce te-a făcut prost, mă, să te legi de lume!...“

— „Tararam-tararam, tararam-tararam. Mă ăla a lui Gheorghetu, care adormi cu cocoloșu de mămăligă în mână la masă.“ I-a pomenit și lui o vorbă necăjită, nu de alta, da să audă și maică-sa, „să vedem îi pare bine?! La ce te-a făcut de-adormită, mă?!“

— „Tararam-tararam, tararam-tararam. Mă ăla, Radu Vladii, care-ai avut și tu numa o fată, și aceea, vai de lume, ți-a făcut rușinea...“

I-a pomenit cum se cuvine pe fie-sa s'audă și ea, „să vedem, îi pare bine?!..“

„Păi, ce nas are ea, măă... să mai rădă de lume?!“

— „Tararam — tararam, tararam — tararam. Mă Ioniță al lui Stanciu măă, care-ai prins muerea cu Stancu Buzatu în copcă la pae, măă. Ce treabă ai tu cu alții măă și nu-ți vezi de muerea ta.“ Și-ăstua i-a pomenit cum săcade muerea. „S'audă și ea măă... să vedem îi pare bine?“

Și-așa i-a 'nșirat Tararam pe toți care l-au tărăramit la clacă. Bună saftea a făcut tobii!

De-atunci, unu nu i-a mai zis în față pe policre, dar numele tot Tararam i-a rămas.

* * *

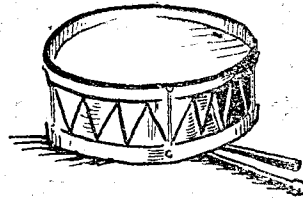
Greu era rumânului pe-atunci să plătească biru, dar bieților sârbi săracii, venetici, fugiți de răul Turcului, dar cu ce-au avut pe ei, le venea și mai greu.

Erea atunci în Ciutura și mai ales în partea sârbească, o sărăcie lucie, oarbă. Aproape nu mai aveau dupe ce bea apă.

Trecusără o iarnă lungă cât un veac și grea cum nu s'a mai văzut. Pela Bobotează, a nins și-a viscolit nouă zile și nouă nopți în șir. S'au innămețit bordeele până la coș și nimeni n'a putut răzbi afar 'n bătătură. Au murit vite, câini, orătenii; mânie dumnezeiască.

Un sârb mai bătrân a murit înghețat și dacă n'au avut lumânări să-i ardă la căpătai și de frică să nu treacă mâța peste el să se facă moroi, l-au luat și l-au așezat în ogeac, în picioare, lângă ușarul ușii. Cum era înghețat sloete, a stat acolo răzimat ca un buștean.

A noua zi, când s'a ostit viscolul și-au răzbit afară la lemne, pân'a da de veste la vecini să vadă ce-i fac cu mortul, cum

stau ei la vatra focului, s'au pomenit cu mortul desghețat; pleosc peste ei! Lucru nemai văzut și nemaiauzit. Tocma'n primăvara iernii ăștia grele, a venit poruncă să dea și sârbii, bir în rând cu lumea.

Nu s'astepta nimini să fie puși la dajdie așa de'ndată, că mai nainte vreme, era obicei de-i mai lăsa doi-trei ani să mai prindă putere.

Dar dacă a venit poruncă domnească, Tararam s'a suit în cealu Pietrișului să dea de veste:

— „Tararam — tararam, tararam — tararam. Băăă...care-auziți, care n'auziți, mâine să fiți toți cu banii birului chită.“ S'a mai liniștit satu și iar a strigat:

— Tararam — tararam, tararam -- tararam. Măăă, lume țara, care-auziți, care n'auziți poruncă dela stăpânire! Mâine toată lumea cu banii birului chită, că dacă nu, dracu e al vostru.“ Amușiseră și câini'n sat de frică.

— „Tararam — tararam, tararam — tararam. Băăă... care-auziți, care n'auziți! Să scoațeți banii birului de unde ați ști că mâine e prăpădu pământului. Fumu de ardei, bătaia cu funia udă și treeratul mărcinilor, ale voastre sânt. Toată suflarea omenească dupe pământu țării trebuie să plătească la vistiurie banii birului că nu mai e loc de cărmeală!“

Bieții ciuturenii și mai ales sârbii își blestemau ceasul că n'au murit înghețați în viscolul ăl mare. Dar pe semne că și Tararam, spaima satului, a priceput că-i grea porunca stăpânirii. Dupe ce-a isprăvit de strigat porunca, a mai răpănit odată'n tobă scurt, răm-râm, și-a strigat de l-a auzit tot satu:

— „N'o avea măăă... săraacii măăă!“
Asta o uitase stăpânirea.

N. Ploștar

Harta turistică a României

ANCHETELE NOASTRE

— Răspunsurile d-lui Nichifor Crainic —

Se poate vorbi de o „renaștere” creștină ca forță conducătoare a lumii?

Dacă Franța continuă a fi, cum a fost, ceasornicul spiritului european, se poate vorbi, de o renaștere creștină în sensul întrebării d-voastră. Până mai deunăzi se credea că raționalismul revoluționar și ateu a înfrânt pentru totdeauna catolicismul francez. Dela războiu, situația se răstoarnă neconținut în sens invers. Elita intelectuală franceză e, în foarte mare parte, reconverțită la creștinism. Un critic liberal ca celebrul Albert Thibaudet recunoștea de curând că mai mult de jumătate din scrișul francez actual poartă pecetie catolică. În politica franceză s'a strigat că principiul laicității (citește: *principiul ateist*) e amenințat. Aceasta dovedește forța formidabil renăscută a catolicismului.

Fenomenul acestei renașteri era de așteptat. El stă în natura vieții însăși. Viața nu preferă extremele. Ea e un compromis al lor; o medie, o rezultată, un echilibru. Dar în acest echilibru de forțe, primatul îl deține spiritul asupra materiei, — și după eternul „sens comun” al omenirii și după înțelepciunea creștină. Lumea trăiește azi, tragic de dureros, falimentul concepției materialiste. După această „urciune a pustiirii” — cum i se spune în Sfânta Scriptură, — urmează cu necesitate renașterea frumuseții spirituale. Niciodată omul nu s'a dovedit mai neputincios ca în această epocă de zbatere tragică. Singur sufletul divin va regenera lumea.

2) Care ar fi rolul ortodoxismului în această mișcare?

Acela al adevăratei religii: să rupă masca Diavolului și să-l divulge ca atare. Pentru Diavol simpla divulgare e o înfrângere. Să-l smulgă din puternicii zilei posedați de el și să-l arunce în turma de porci. Să elibereze pe om din eroarea materialistă și să-l redea, curat ca în ziua primordială, menirii sale de inger al naturii.

3) Dar în literatură și artă?

Arta greacă e glorificarea omului zeificat. Arta creștină glorificarea Dumnezeului înomenit. Arta modernă, în cea mai mare parte, glorificarea omului căzut. Deaceia arta modernă e atât de robită modei schimbătoare

și lipsită în genere de principii regeneratoare. Religia siagură e capabilă să redea artei sens înalt și unanimitate, descoperind în om „chipul și asemănarea” lui Dumnezeu și umplând astfel cu viață permanentă frumoasele forme. Cu alte cuvinte, arta modernă se poate desrobi de senzaționalism și psihologism și se poate ridica la spiritualism cu ajutorul creștinismului, spiritual prin esența lui. (Mă gândesc la Dante, Milton și Paul Claudel; la Bach și Beethoven, la Grünwald și Roerik în pictură).

Detractorii ortodoxismului îl învinuiesc de sterilitate în artă. Dacă el n'ar fi dat însă decât pe Dostoiewski, cel mai mare romancier al lumii, și tot ar fi de ajuns pentru a astupa gura oricărui detractor ignorant. Din concepția lui Dostoiewski s'a dezvoltat în ultimii 50 de ani, o vastă și splendidă filosofie creștină ortodoxă, din nenorocire atât de puțin cunoscută în România. Dacă literatura noastră, în general vorbind, nu e nici rece nici fierbinte, ci numai călduță, adică lipsită de semnificație universală, acest defect se datorește înstrăinării ei de spiritul creștin fecundator. Avem azi admirabile talente care îmbracă în forme strălucite neantul și fleacurile cotidiene. Inchipuiți-vă ce-ar fi aceste forme splendide, pline cu dramatismul concepției creștine!

4) Relația dintre ortodoxism și naționalism

Dacă înțelegeți prin naționalism o hipertrofie a orgoliului de rasă cu tendințe exclusiviste, atunci între ortodoxism și acest fel de naționalism nu există decât un raport de antinomii. Dacă înțelegeți prin naționalism o conștiință creatoare întemeiată pe condițiile naturale ale unui popor, atunci raportul se schimbă. Ortodoxismul nu exclude principiul etnic, fiindcă e contra naturii. El nu vrea moartea naturii, ci transfigurarea ei. Opera lui pornește dela datele empirice. Parabola talanților se aplică perfect geniului diferit al popoarelor. Spre deosebire de catolicism care construiește pe un universalism abstract și, deci, artificial, ortodoxismul pornește dela diversitățile etnice către sinteza universală. Baza lui e mult mai organică și mai reală. Utimele teorii de filosofie a culturii — cultura ca organism etnic aparte — se potrivesc concepției ortodoxe care e prin excelență religia libertății.

5) În ce direcție simțiți că se îndreaptă gândirea, arta, educația, viața socială și politică a României?

Noi trăim încă sub influența Franței laice. Cealaltă, Franța religioasă, de care am vorbit mai sus, n'o vom cunoaște decât când va birui deplin. Oficialitatea României e totdeauna în urmă cu cel puțin o jumătate de veac. Politica noastră imită azi furibund un regim care în Franța a început să se clatine. Deaceea creațiile acestei politici sânt isbite de nulitate. Și cum la noi politica primează, laicismul ei de împrumut are repercusiuni superficializatoare în toate domeniile de activitate.

În gândire, vorbesc de cea universitară, la această ambianță laică se adaugă un kantianism cu totul strein de spiritul românesc, care n'a dat naștere decât la câteva studii inepte.

Eu nu văd mântuirea decât în aprofundarea geniului autohton. O cultură și o civilizație românească, organic dezvoltate, nu sânt posibile decât pe bazele forțelor tradiționale: forța etnică și forța spirituală ortodoxă.

O M U L C U C A R T E

de MIHAIL ZOȘCENCO

Traducere din Rusește
de ST. BALJALARSKI

Ce zi e azi? Miercuri, mi se pare. Da, Miercuri. Cazul s'a petrecut Luni. Era să crape poporul de răs. S'a întâmplat o greșeală.

După cum știți, la noi în fabrică, toată lumea știe carte. Scoală pe un om noaptea, de pildă, și pune-l să-și scrie numele. Îl scrie îndată și asta pentrucă troika*), pe care am avut-o, a fost dată dracului. În trei luni a lichidat tot analfabetismul. Au mai rămas însă și câțiva incapabili cari se încurcă. Gusev, de pildă. Ba pe „S” nu-l pune unde trebuie, ba uită de litera „G”. Ceilalți însă s'au luminat complet. Și iată, cu tot nivelul acesta, un caz neașteptat.

Eremei Mironovici, casierul, a fost cel d'întâi care l-a semnalat.

Sâmbătă se dau salariile, iar Luni casierul verifică statul de salarii, ca nu cumva să dea vreunui mai mult. Verifică el cât verifică și vede deodată în stat o cruciuliță. Peste tot iscălituri, iar numai într'un loc o cruciuliță. Ce e asta? se gândește casierul. De ce cruciuliță?

Pentru ce această cruciuliță, dacă tot analfabetismul a fost complet lichidat și lumea toată știe să se iscălească?

Cruciulița e pusă în dreptul pronumelui „Hlebnicov”.

Casierul raportează contabilului, că a dat de o cruciuliță în statul de salarii. Contabilul dă fuga la secretar, iar secretarul mai departe.

Au început discuții prin ateliere: s'a ars troika! Frumos lucru, nici până azi să nu fie în stare să lichideze analfabetismul.

Președintele aleargă la casă. Cere statul de salarii.

*) O comisie de 3 obligată să lichideze analfabetismul în 3 luni.

Cei din „troika” au venit și ei. Lumea se înșiră ca un cârnat. Se uită. Intr'adevăr — o cruciuliță în dreptul lui Hlebnicov.

— Cine-i acest Hlebnicov? De ce acest Hlebnicov n'a fost lichidat? De ce toți sunt cu știință de carte și luminați, iar acest Hlebnicov piere în bezna întunericului? Se poate așa ceva? Ce treabă a avut troika și cu ce parte a corpului s'a gândit?

Troika dă din umeri.

L'au chemat pe Hlebnicov. El e strungar de prima calitate. Vine a lene.

— Știi carte?

— Știu.

— Poți să te iscălești?

— Cum să nu pot? Trei luni m'ați pisat până m'ați declarat «lichidat».

Președintele dă din mâini. Troika — din umeri.

Casierul întinde lui Hlebnicov statul de salarii.

— Cine a făcut cruciulița?

Hlebnicov se uită.

— Da, zice el, e scrisul meu. Eu am pus cruciulița. Eram beat mort. N'am putut să-mi iscălesc pronumele.

Răsetele isbucnesc. Lumea se repede să-i strângă mâna.

— Ne-ai luat piatra depe inimă. Noi credeam, până acum, că tu, Hlebnicov, rătăcești ca un orb, în bezna întunericului și a neștiinței.

A doua lună, Hlebnicov, cu toată știința lui, a pus iarăși o cruciuliță, fiind beat. Însă nimeni nu s'a mai mirat. Toată lumea știe că Hlebnicov e om cu carte.

D E L I M I T Ă R I

II

Vai de poporul unde civilizația rău înțeleasă sau pripită aduce cu ea o falsă cultură, o cultură mincinoasă, fără fond, numai cu formă.

Trenul și automobilul în locul căruței și brisicii, ghiata și surtucul în locul opincii și cămășii albe pe din afară, nu înseamnă mare lucru și nu sunt un pas spre cultură, cum s'ar crede. Așa și șarpele năpârlește și își schimbă pielea, căpătând alta mai frumoasă, dar tot șarpe rămâne. Este vorba și de o schimbare lăuntrică, de un pas făcut cu sufletul, care altfel se prăbușește sub greutatea atâtor podoabe puse asupra lui din afară, de către civilizație. Cultura este schema lăuntrică a edificiului, bârnela de fier care leagă zidurile, căpriorii nevăzuți pe care se sprijină acoperișul. Religia, arta, moralitatea, credința în ideal sunt adevăratele puteri ale propășirii omenirii.

Dacă munca omului cu toate invențiile ei strălucite nu sunt puse în slujba acestor puteri, atunci civilizația ajunge o idolatrie goală.

A atunci ne închinăm la materia goală, prefăcută în civilizație, cum se închină sălbatecul la piatra din care iese foc prin ciocnire...

Discuția a fost dacă cultura se poate deprinde, se poate învăța, cum se învăța alte lucruri folositoare, în școală. Și mulți confundă astfel și amestecă cultura cu instrucția.

Instrucția dă un capital de cunoștințe practice, care ne slujesc în viață ca o unealtă de biruință, tot așa cum ne slujesc și celelalte înlesniri moderne ale civilizației.

Instrucția ține mai mult de civilizație; ea este materială și atinge puțin moralul. Un tâlhar mare se va folosi de tot ce a învățat în școală, de toate noțiunile de chimie, fizică, etc., ca să găsească un procedeu spre a falsifica bani sau a potrivi o cheie, ori se poate folosi de cele mai mari descoperiri medicale, ca să ucidă un om.

În ultimul război, dușmanii au împrăștiat microbii boalelor, microbi descoperiți cu atâta sacrificiu, tocmai ca să stărpim cu ei boalele. Va să zică pe lângă instrucție, care e o simplă adunare de cunoștințe, se mai cere ceva ca omul să fie cult. Aceste cunoștințe trebuiesc nobilate, frământate, sublimite și puse în slujba sufletului. Instrucția face erudiți și savanți, nu caractere și cetățeni mari.

Instrucția îți pune în mână acidul cianhidric, dar nu

te oprește să nu ucizi cu el. De sigur că în școală se poate face, și de fapt se face, educația caracterului, înrâurirea culturală asupra sufletelor. Dar ea se desăvârșește în familie, în societate, prin carte, prin artă și frumos, prin religie și credință în bine și adevăr.

Civilizația poate să piară, și au pierit multe. Dar ceea ce rămâne după un popor este cultura lui. S'au stins Fenicienii și cu ei toată civilizația lor materială, secretul purpurii și a sticlei incasabile, pe care nu le mai putem fabrica azi, dar alfabetul, invenția lor spirituală a străbătut milenii până la noi și după noi. Evreii au trecut prin atâtea prefaceri, s'au spulberat în atâtea colțuri ale pământului, dar psalmii lui David ne îndulcesc și astăzi buzele, iar Biblia lor este unul din testamenturile lumii. Ciobanii

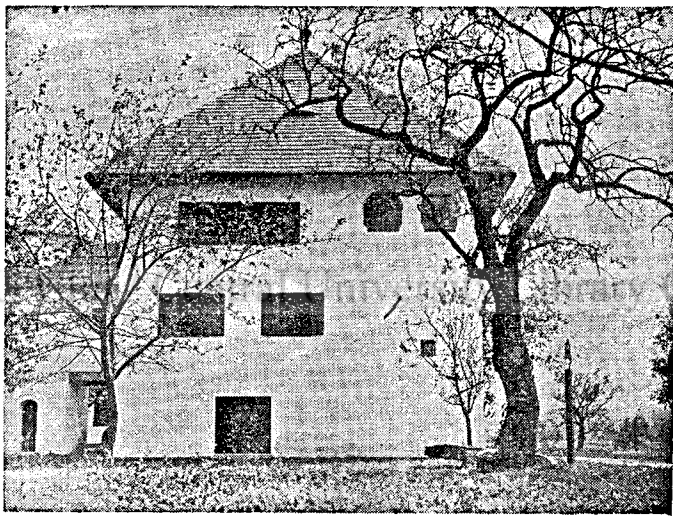
noștri carpați vor fi pierit de mult cu turmele de oi, dar Miorița va luci-vie, ca un mărgăritar într-o coajă de scoică scoasă din adâncimea vremilor.

Toată străduința noastră de acum înainte să fie ca adevărata cultură să se reverse și asupra poporului nostru. A început să ne copleșească civilizația: balanța să se plece mai mult de partea materiei... Cultura veche a noastră, așa simplă cum era, se năruie în fața asalturilor vremilor, ținerea cuvântului dat, respectul către bă-

trâni, bunătatea și ospetia noastră caracteristică, simplitatea și cuviința românului, sunt însușiri din ce în ce mai rare. Artă noastră națională, sufletul nostru autohton încheat în zestrea culturală moștenită, datinile noastre, cântecele și poezia noastră, credința strămoșească, se topesc la focul civilizației, aducătoare de luptă pentru existență.

E nevoie să punem o stavilă, să oprim dela pieire tot ce este bun în noi ca neam, tot ce am aduce ca adaos și prisos spiritual omenirii. Și să luăm încetul cu încetul din cultura obștească, tot ceea ce ne este de folos și nu i-se potrivește. Căci dacă o civilizație se poate importa și împrumuta aidoma, cultura este o creație proprie, sau o prefacere mai adâncă a celei străine.

Poporul nostru are nevoie de o cultură a lui care să-l aperc de năvala civilizației internaționale, și în care cultură să se pregătească pe sine însuși.

Culă oltenească, în Gorj

V. Voiculescu

C R O N I C A

ARHIVA DE FOLKLOR

De ani de zile atragem atenția cărturării de la sate asupra folklorului nostru, care sub puterea civilizației nivelatoare se pierde.

Trebue să înțelegem că etnicește trăim în folklor. Sufletul trecutului de la geneza noastră ca popor e în folklorul arhaic al țării. Lăsându-l să se piardă, ne pierdem pe noi. Cei ce poartă în feasta și în inimă lor creații, basmul, datina, obiceiul, lumina vremii care a fost, se duc, adorm sub sălcii și sub buruieni și cu ei intră în muțenia și în vecinicia groapei creația populară colectivă, sufletul și spiritualitatea unui neam.

Culegerea folklorului nu mai îndură așteptare. Cere pripă. În toate colțurile României un culegător de viață trebue să adune și să însemne.

Dintre cărturarii satelor cei mai chemați pentru culegerea folklorului nostru sunt aceia cari se găsesc în permanent contact cu oamenii și cu copiii, preoții și învățătorii. Li ajută și îi îndeamnă întru această capacitatea lor, pregătirea lor sufletească, știința folklorică și grija pentru păstrarea vestigiilor sufletești cari deslușesc viața și geniul unei nații.

Folklorul cuprinde nu numai manifestări spirituale dar și materiale. Lucruri în cari se ogîndește civilizația populară: casă, piese de podoabă, unelte de muncă, lucruri de gospodărie.

Un interes pentru această producție a vechii vieți spirituale a existat; am avut și avem încă folkloriști de mare râvnă, pe cari d. Dem. Teodorescu i-a pomenit în acel strălucit articol al său despre „Folklor”. Am avut și publicații. Unele se sbat încă și azi: *Sezătoarea* lui Gorovei, *Doina* și *Isvorașul*.

Dacă o colectare sistematică s'a făcut prin muzeele etnografice pentru partea materială a folklorului, colecționarea și conservarea pe baze științifice a folklorului spiritual, a lipsit.

Folkloriștii au adunat și au publicat recolta lor în reviste, în jurnale ori în publicațiile Academiei. Materialul însă, risipit în felul acesta nu ajută, decât greu, cercetătorilor culturali, oamenilor de literă și artiștilor plastici.

În alte țări, materialul acesta, mai ales cel spiritual, care e mai prețios de cât sculele vechi din casă, pentru că e suflet, viață, închipuire, creație, se adună sistematic, se centralizează și se publică prin „arhivele de folklor”. Ele sunt sprijinite și de stat și de societățile științifice de folklor, ca de pildă în Engliera, în Germania și în țările scandinave, unde folklorul e temeiul literaturii prin care aceste țări se universalizează cultural.

Academia noastră, pătrunsă de valoarea acestui material care originalizează și care, pe zi ce trece, se prăbușește și se pierde în fața civilizației nivelatoare, a înființat, acum de curând, „Arhiva de folklor”. Ea funcționează la Cluj pe lângă muzeul limbii române. D-nu Ion Mușlea filolog, etnograf și folklorist, a fost însărcinat cu direcția acestei Arhive.

Cea dinlăi grijă după organizația acestui Centru de sistematizare și publicare

hivei de folklor” este în primul rând organizarea culegerii sistematice a materialelor folklorice românești. Ea își va forma o rețea de membri corespondenți, care să-i poată comunica materiale folklorice din toate părțile țării. Pe măsură ce materialele intră la „Arhivă”, ele sunt inventariate și catalogate (după numărul culegătorilor), clasificate după cuprins și după ținuturile de unde au fost culese.

Parte din ele, cele mai interesante și mai puțin cunoscute, vor fi publicate, în măsura posibilităților bănești. Restul se va păstra la dispoziția cercetătorilor cari studiază folklorul românesc.

D. Mușlea insistă apoi pe lângă cărturarii satelor — pentru că civilizația noastră caracteristică este aceea pe care o păstrează pătura țărănească — să trimită Arhivei ori ce material colectat pentru că publicarea lui prin însemnate gazete de provincie, înseamnă pentru știința românească, numai pierdere.

„Arhiva, spune apeiul, va păstra cu recunoștință chiar contribuțiile cari la prima vedere ar părea lipsite de importanță: Cărți vechi de cântece populare, caete de doine, însemnări despre obiceiurile și credințele satului, numere de gazete vechi sau noi cuprinzând material folkloric românesc, fotografii reprezentând tipuri, porturi, case, obiecte sau obiceiuri țărănești”.

„Arhiva” a pregătit chestionare precise, făgăduiește să răspundă ori cui cere lămuriri și vestește că va da în fie care an 3 premii, unul de 2000, altul de 1500 și altul de 1000 lei, pentru cele mai bune culegeri ce se vor primi.

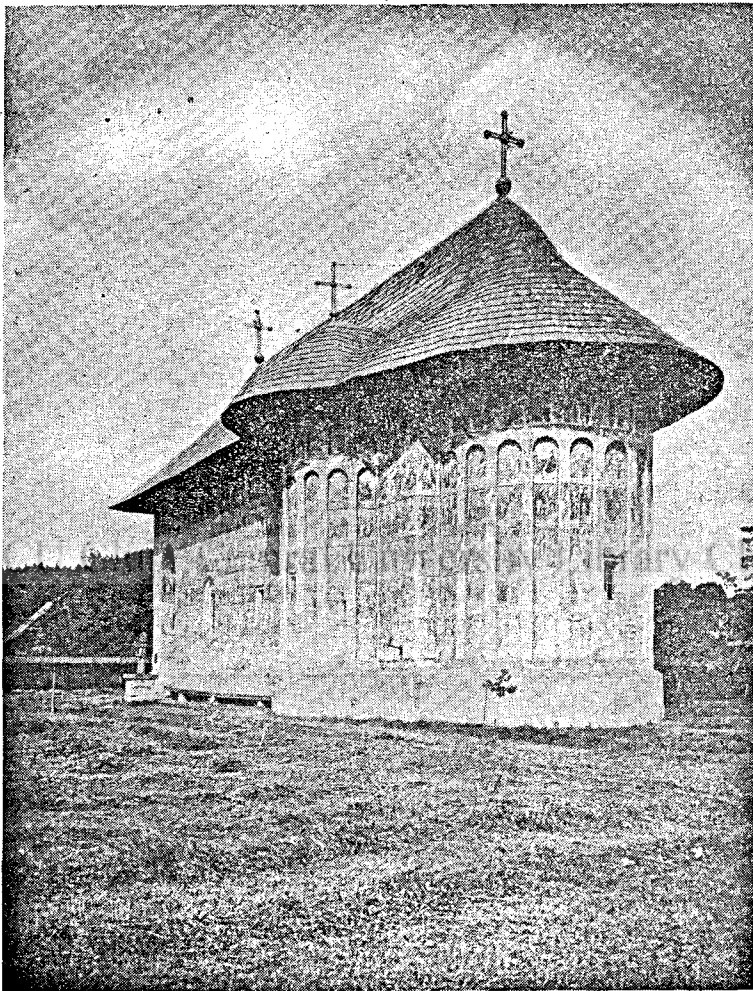
Anul acesta „Arhiva de folklor” va scoate și un buletin în care se vor publica, în afară de culegerile interesante, și sfaturi pentru culegători. Buletinul se va trimite gratuit celor cari se vor înscrie de pe acum ca membri corespondenți și cari vor trimite culegeri sau vor răspunde la chestionarele Arhivei.

Noi, cari de mult predicăm pentru colectarea materialului destinat să ducă la cunoașterea desăvârșită a spiritualității poporului nostru, socolim că sarcina de colectare a folklorului e o datorie națională;

Înainte de crearea „Arhivei pentru folklor”, noi am publicat două chestionare ample: unul pentru folklor și altul pentru monografia unei comune.

Ele se pot cere de la Direcția Educației Poporului (Bul. Elisabeta 97, București), care le trimite gratuit.

Aceste chestionare amplifică poate, în tot cazul, ajută real silința științifică a „Arhivei de folklor” și printr' aceasta, acțiunea Academiei Române.

Mănăstirea Gura Humorului, în Bucovina

a folklorului pentru cunoașterea civilizației arhaice a poporului nostru a fost apelul D-lui Ion Mușlea, directorul Arhivei de folklor, către intelectualii satelor. Un apel cald și deslușit prin care trece și un tremurător fir de grije și răspundere. O răspundere colectivă. Răspunderea misiunilor culturale.

D. Mușlea spune că „nici un fel de intervenție prezentând garanții de continuitate, n'a căutat încă să rezolve culegerea sistematică a literaturii, obiceiurilor și credințelor poporului român”. Încercările de până acum în această direcție nefăcându-se independent, ci, împreună cu altele, de natură filologică sau etnografică, acestea din urmă au sfârșit prin a predomină, înăbușind începuturile de culegere sistematică a folklorului nostru.

D. Mușlea arată apoi că scopul „Ar-

P I L D

Criza de idealism, despre care scriam în numărul trecut al revistei, poate fi exemplificată, — și, din nefericire, în chip bogat.

Tânărul care-și începe viața, vânând o zestre cât mai mare și fiindu-i aproape indiferentă persoana care i-o aduce și cu care se însoțește pentru... toată viața, e o victimă voluntară a crizei de idealism.

Sotii, care, în loc de a întemeia cu adevărat o căsnicie, în care copiii să se ivească întocmai ca niște flori vii, duc o viață de exterior, târâtă prin speluncile aurite ale tuturor deșertăciunilor, verifică prin aceasta, evidența și acuitatea problemei.

Femeia, care prin orice mijloace vrea să ajungă la o „emancipare” cât mai deplină, părăsindu-și menirea, ca și politicianul care în acțiunea sa nu se vede decât pe sine în lumina unei desăvârșite înstăririi personale, sunt crainicii feroci ai vremii, — prototipii antipatici și primejdioși ai crizei de idealism.

Slujitorul Statului, care cântă mereu pe dictonul „slujba-i lungă, viața-i scurtă”, ce e și el de cât tot un semn vorbitor al vremii?

Dar liceanul care, prins în stradă cu țigara în gură, urmăriind pe femeile ușoare sau, mai trist, pe vre-o elevă, își insultă profesorul care... îndrăznește să-i facă admonestare, — ce e de cât o măhnitoare înfățișare a aceleiași stări de lucruri?

Dar prietenul care înșeală o vechi prietenie de dragul unui lucru de nimic, dar nevoia absurdă a răutății, dar setea jărzătoare a bărfelei, dar corosivul distrugător al invidiei, — ce sunt?

Dar creatorul de artă — exponentul înalt al vremii, (așa cum îi place a se crede), ce face, în marea majoritate a cazurilor, astăzi? Să deschidem cărțile de literatură, să pătrundem în atelierile de pictură, să ascultăm „muzica nouă” — și ne vom convinge că dacă „știința” și „tehnica” din ele sunt, relativ îmbogățite, în schimb idealismul (adică chiar esența artei) este absent, — gonit ca netrebnic.

De aceea tot ce fac este nevertebrat. O pildă vie, trăită de noi: primim la redacție zeci de poezii, pe cari, în dragostea de a descoperi ceva bun, le cetim în întregime. Lectura aceasta ne copleșește cu trista constatare că *în nici una* până azi n'am găsit măcar un rând în care să strălucească avântul spre ceva înalt, spre ceva frumos, spre ceva nobil... Toate sunt pline de vermina nesuferită a vremii acesteia — și sunt scrise doar de tineri!...

Adunați acum laolaltă, într'un imens mecanism, toate aceste existențe ale indivizilor, și veți căpăta viața noastră obștească, aceea care ne asuprește și ne înspăimântă azi...

O, ravagiile crizei de idealism...

HENRI ROCHEFORT

S'au împlinit o sută de ani de la moartea marchizului de Rochefort, cel mai mare pamfletar al secolului trecut, jurnalistul care împingea violența revoluționară până la sfărâmarea oamenilor și a ordinii.

Rochefort a dispărut cu vremea în care a trăit, pentru că pamfletul nu depășește actualitatea. Se imprimă în ea și moare cu ziua care trece.

Eu fac parte dintr'o generație care a cunoscut neastâmpărul și violențele lui Rochefort. Il citeam ca școlar, pe timpul scandalului Dreyfus. Un revoluționar și un artist.

Cine își mai amintește de criticile lui în „Charivari”, de tăioasele cronici din *Figaro* și *Soleil*, de ironiile, scandălurile,

făcută de d. de Barrye. D-nu de Barrye este cel mai mare sculptor de animale”.

Pentru atacurile lui împotriva imperiului, a lui Thiers și a lui de Broglie, marele pamfletar a suferit pedepse și exiluri. Dar ce osândă putea să înăbușească o conștiință revoltată ca aceea a lui Rochefort. El a fost o necesitate a vremii. Violențele lui erau subliniate de toți nemulțumiții Franței.

Rochefort a fost o prelungire a spiritualității iacobine. Un mare revoltat.

A amenințat cu Boulanger, a fugit cu el în Belgia, a fost ireductibil în cele două procese de onoare ale Franței: afacerea Panama și chestiunea Dreyfus, și a murit apărând cu o îndârjire uimitoare, naționalismul.

LICHIDAREA ANALFABETISMULUI

Problema lichidării analfabetismului stă pe planul celor mai acute probleme în toate țările cu întârzieri culturale.

Dreptul de a hotărî puterile Statului, îl au azi toți țărani din toate țările Europei. Dar, care e folosul acestei revoluții sociale pentru un neștiutor de carte? Necitind nimic, nu știe să vadă și să aleagă. Necitind nimic, el rămâne în stare de natură, stăpânit mereu de instincte. Are ochi dar nu vede.

Grija de ridicare a omului la demnitatea rațională de om, se manifestă pretutindeni în această silință de lichidare a analfabetismului.

În Iugoslavia ea a luat forme impunătoare.

Ministerul Culturii a hotărât că, nici un absolvent de școală secundară nu poate intra într'o școală superioară tehnică sau universitară, dacă pe lângă certificatele de studii nu aduce dovezi întărite că a învățat să scrie și să citească cel puțin pe 3 analfabeți.

Până la această măsură energică de regim dictatorial, Iugoslavia avea 52% analfabeți; de la aplicare, analfabetismul a scăzut la 32 la sută.

Acest act de energie educativă trebuie împlinit și la noi, — țara cu cel mai turburător procent de analfabeți.

Să începem cu cazarma și să sfârșim cu izbăvitoarea măsură din Iugoslavia.

ILUSTRAȚIILE DUMINICII

Reproducerile fotografice din numărul 5 al *Duminicii Universului* sunt după planșele publicațiilor D-lui prof. I. D. Ștefănescu, tipărite sub auspiciile Sorbonei, la Paris.

Ele apar pentru prima oară la noi. Tot astfel și reproducerile din numărul de față. Ele sunt după piesele cu totul noi ale expoziției acum deschise, „România în fotografie”, organizată de Direcția Presei dela Președinția Consiliului de Miniștri. Expoziție unică prin frumusețea și rostul ei educativ.

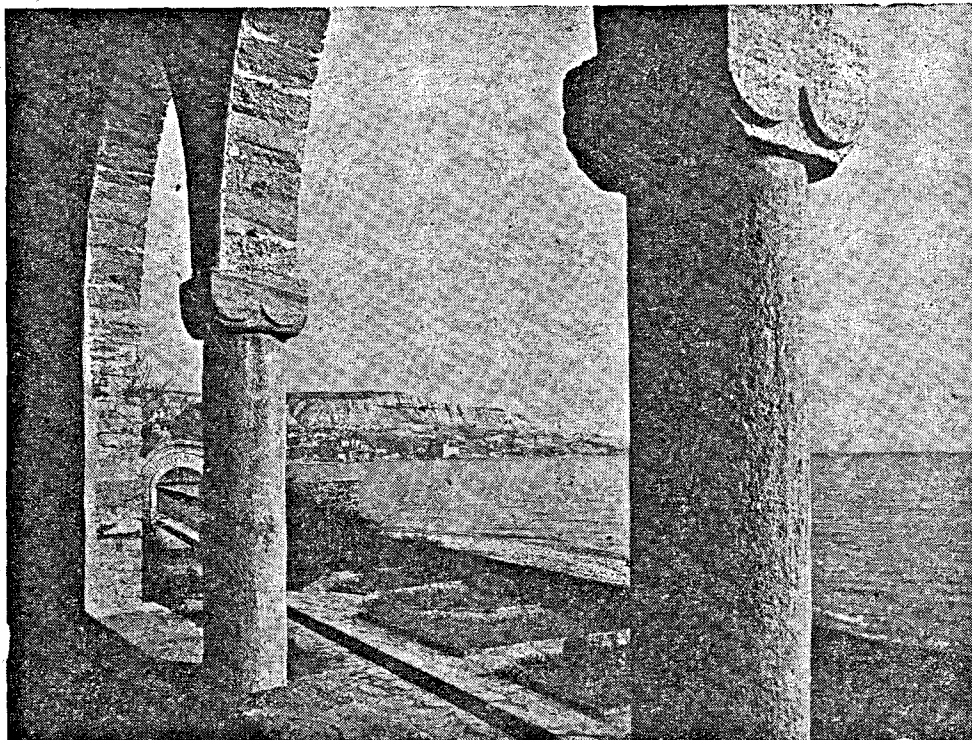
In muntii Bucovinei.

exilurile, procesele, duelul cu De Casagnac și de invectiva furioasă din „La Lanterne”?

Rochefort a atacat pe Napoleon III și pe inspiratorii slăbiciunilor lui, pe ducele de Morny și pe Persigny, care iritau Parisul și imperiul; a fost, cum spune Boisson, un volterian, un ateu și un republican care a sdruncinat pe Galiffet și MacMahon și care a făcut ca Napoleon al III și imperiul să cadă sub loviturile lui. N'a cruțat nici o invectivă, n'a respectat nimic de cât limba franceză pe care o mânuia cu artă.

Iată un crâmpoi din pamfletele caustice împotriva împăratului.

„Statua echeștră a lui Napoleon III este

Foișorul regal dela Balic

C O N T E S A D E N O A I L L E S

Prefața la Scrisorile lui Marcel Proust

Rar s'a zămislit un imn mai fervent pentru prietenie și totuși plin de grație și delicat până la impalpabil, ca cel *incondiat* de către contesa de Noailles pe fruntea volumului «Lettres de Marcel Proust à la Comtesse de Noailles». Minte nu mai vede în el o pagină de tipar, ci o neprețuită stampă extrem orientală, una din acelea unde evocările, migălite din alb și negru, au simplitate de miracol. O acură suflă în care amănuntele fragile sânt trase, nepieritor, cu un penel în vârful căruia e fixat un fir din geana înmuiată de plâns a amintirii: «*In adunările noastre prietenești îl aveam pe Marcel Proust, așa cum Parisul își are Luvrul, Londra parcurile și Palermo grădinile. El părea că sosește de departe, întâmplător, fără să se fi gândit să vie și fără scop, dar aducând taina magului și încredințat că va transfigura atmosfera cu efluvii cațifelate ale privirii lui. Obsedantă privire unde indiferența, pe care el o voia totală, lua strălucirea de aur a fervoarei, a reveriei, a proiectelor înfinite.*»

Subtilitatea și rafinamentul gândirii nu au găsit demult într-o inteligență omească o bogăție de resorturi mai complicate dar mai ascultătoare ca la această surprinzătoare contesă, una din extraordinarele vrăjitoare albe ale Verbului: «*Pelerin cu adevărat pasionat, care se supune cu aspru deliciu tradiției sacre, Marcel Proust își descoperă capul, își descultă picioarele; le încălță cu sandale sărace, călătorește binecuvântând calea grea, povara desagilor, hrana frugală. Dar rezervându-și „magnificat”-ul său pentru ceiace el iubea peste măsură, pentru cerurile din*

Contesa de Noailles

Fiesole, pentru vitrourele și rosacele catedralelor Franței, pentru camelile neașteptate dintr'un burg breton, și ancolile munților, — Marcel Proust, aruncă un răs încărcat de dispreț peste imensa comedie a oamenilor și a destinului. Îmbătat de venerație, el nu cunoștea respectul”.

Siluețe de sentimente, umbre de pasiuni purificate, într-o transparență de amurg

elizean, (doamna de Noailles știe taina să-și înarmurgescă graiul așa ca să se strevăză stelele ce palpită dincolo de cuvinte), viu evocate până la țărurile sufletului, unde poeta își aprinde sacrificiul pe altarul prieteniei. Dar dintre toate, una singură se desprinde și se aruncă în focul lustral. Și acela e Marcel Proust care învie, legendar, ca fenixul, din văpaia incadescență a spiritului unei femei superioare.

Prefața contesei de Noailles este suprema expresie a severului doliu alb ce trebuie să purtăm unui prieten unic, de care moartea ne poate lipsi, dar nu despărți.

Iar pentru îmbelșugata sensibilitate a scriitoarei acest doliu e o subtilă dar adâncă voluptate, la rândul-i prilej creator de frumuseți:

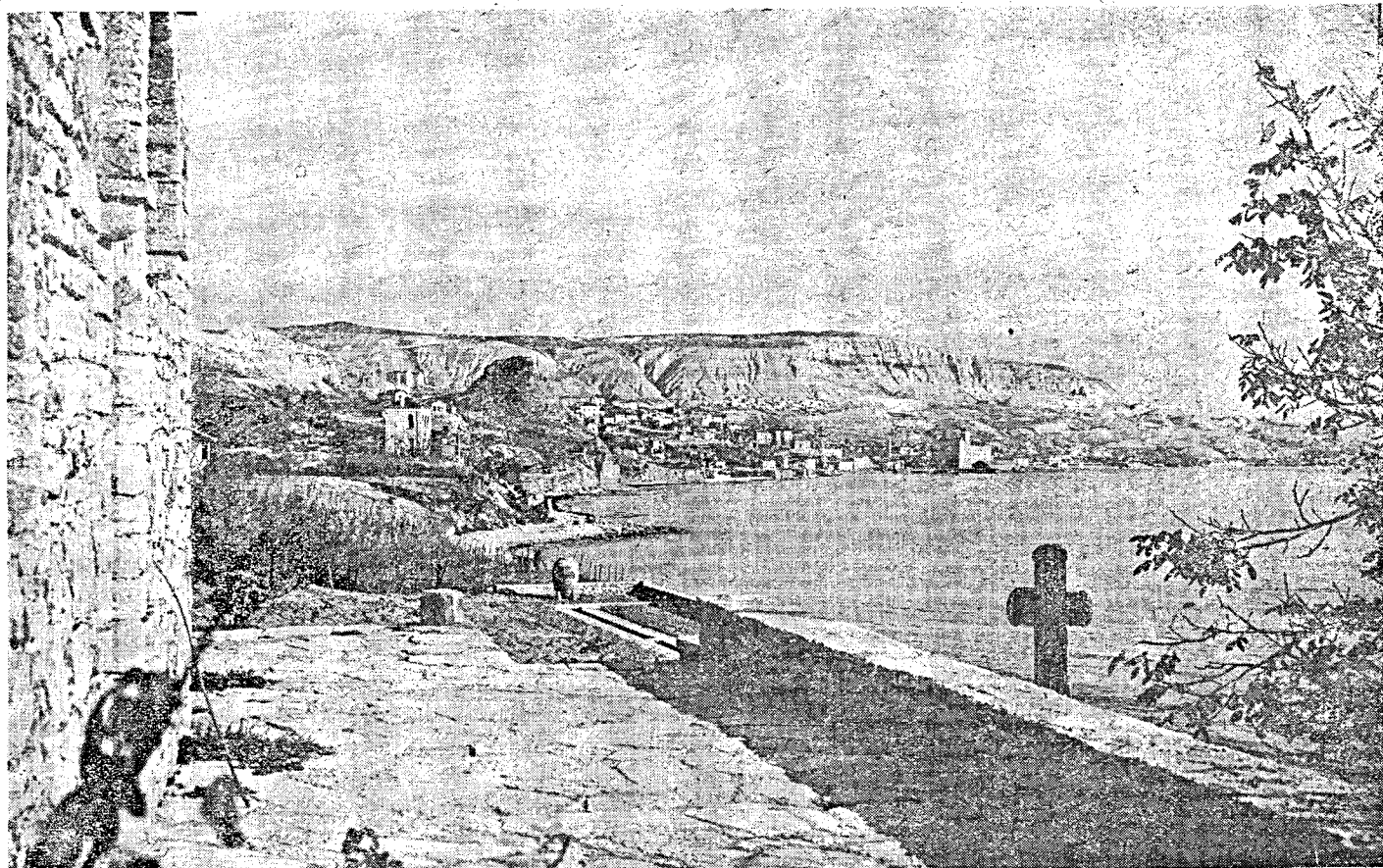
„Cum a murit? Liniștit, de plictiseală, adăogând oboselei și resemnării unei existențe chinuită de astm, o desconsiderare absolută a vieții.

„Am privit lung figura mândră și indolentă a lui Marcel Proust, pe patul de moarte.

„Cum! — îmi spusei, — acela care știe totul și despre toate, el care iubea în mine îndârjirea de a poseda și conserva totul, acest îndrăgostit de univers cu aceeași duioșie ca și François d'Assisi, a trecut, cu iușeala de care vorbește Mallarmé :

Ce puțin profund ruisseau calomnié, la mort, și, nu vom mai avea nici o lucrare dela el ?”

Imnul de prietenie, înălțat de Contesa de Noailles lui Marcel Proust, este o iluminată pagină de antologie. O înpletitură fină de sentimentalism și spiritualitate.

BCU Cluj/6 - Vedere asupra Balcicului de pe prispa grădinei regale Cluj

R O M Â N I A

O expoziție de fotografii

— Literatura Turistică —

O literatură turistică începe totdeauna sintetic. Prin fotografie. Mai apoi fotografia face tovarășie cu textul. Ajunge astfel placat sau afiș. Plecând de la el, Prospectul cearcă firese să prelungească și să descue imaginea: faptă săvârșită de alții, dar pe care noi ne străduim abia s'o începem.

În această situație, recentele prospecte ale societății „România”, apărute deodată în trei versiuni: engleză, franceză și germană — și mergând pe urmele aceluia «Reisebuch» al lui Sigerus și al altor câteva încercări, cel puțin bineintenționate, se alătură acelor mai de curând ale Direcției Presei: un prospect în engleză, altul în polonă și un al treilea în limba franceză.

În rând cu ele, prin aspect și tehnică, trebuie situat și de curând tipăritul *Catalog al Expoziției „România în Fotografii”*, lucrat și îngrijit de dl Al. Bădăușă: bogat ilustrat, pe fiecare pagină cu o admirabilă fotografie, ca un vestibul spre vis, și o cuprinzătoare prefață, asemenea unei chei pentru portativul drumurilor românești către munte, câmp și ape.

Este, credem, adevăratul punct de plecare al drumeției autohtone care trebuie să se împartă, și la noi ca pretutindeni: de la scris, spre ochi și picior....

V I T R I N A

CĂRȚI VECHE DESPRE ȚARA NOASTRĂ

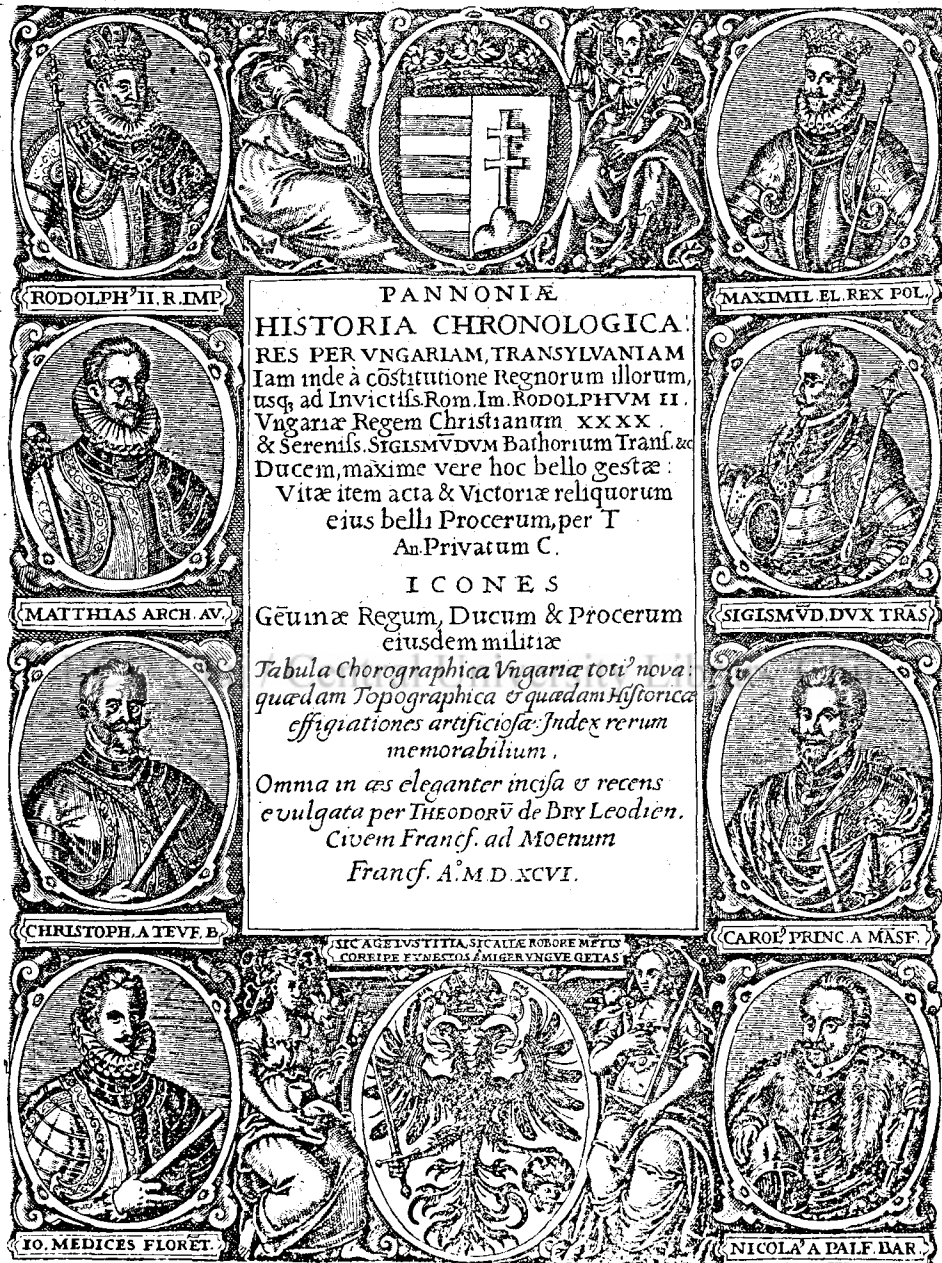
Marele plan de alianță a Creștinătății, conceput de neobositul Papă Clement VIII cu scopul de a recuceri Constantinopolul și a isgoni pe Turci din Europa, împărțind între statele creștine teritoriile liberate, își văzu un început de realizare în 1594, când principele Ardealului Sigismund Bathory, alinându-se cu Mihai Viteazul, începură acea campanie înverșunată care culmină în cunoscutele înfrângeri suferite de Turci la Călugăreni, Giurgiu, Târgoviște și Nicopole.

Răsunetul acestor izbânde fu enorm și dădu loc la foarte multe publicațiuni contemporane și posteroare, în care istoricii și cronicarii povesteau — cu mai multă sau puțină exactitate — evenimentele la care asistaseră sau despre care primiseră relațiuni.

Una din cele mai prețioase și mai frumoase cronici care tratează despre această epocă și care prezintă pentru noi români cel mai mare interes, este fără îndoială faimoasa „Pannoniae Historia Chronologica” apărută în 1596 la Francfort pe Main și pe care o prezentăm aci, descriind-o după exemplarul nostru, complet, provenit succesiv din biblioteca împăratului Franz Josef și a prințului Teodor Callimachi, de la Stăncesti.

Cartea, un in quarto de 6 file nenumerate și 229 pp, plus tabla de materii, editată de Iohan Jacob Boissard în oficina din Francfort a celebrului gravor Teodor de Bry, este foarte rară, mai ales cu toate stampele și cu harta cea mare a Ungariei și Transilvaniei, gravată special pentru această cronică. Menționăm, de curiositate, că un exemplar din ediția a doua, din 1607, era cotaț, în 1915, la marele anticar din Leipzig, Hiersemann, 385 mărci!

Frontispiciul pe care îl reproducem aci, gravat de Theodor de Bry, încadrează principalele portrete care se găsesc, mărite, în interiorul volumului.

Cronica are 11 portrete, de mărimea paginii, admirabil gravate, înconjurate de diverse atribute și ornamente, adaptate subiectului: de pildă, printre ornamentele ce împodobesc portretele Sultanilor Murad Chan și Mahomet III sau Sinan Pașa, figurează porci, bufnițe, lilieci, satiri și diavoli în contrast cu florile și nimfele ce stau în preajma portretelor creștinilor de seamă. Rând pe rând, iscusitul de Bry ne arată chipurile împăratului Rudolf II, arhiducelui Mattias, Maximilian, principilor Carol Mansfeld, Ioan de Medicis, Sigismund Bathory și al Baronului de Teuffenbach.

La pag. 106, găsim celebra gravură reprezentând construirea podului dela Giurgiu de către Sinan Pașa. La pag. 112, aflăm asc-

diul și cucerirea Târgoviștei de către trupele ardelenese și muntenene, iar la pag. 121, asistăm la lupta dela Giurgiu, în care Sinan Pașa e înfrânt și fugărit peste Dunăre.

Aceste gravuri, de multe ori reproduse, sunt cele mai vechi stampe asupra evenimentelor închipuite. După ele s'au inspirat alți gravori de mai târziu, care au ilustrat cronicile secolului al XVII, cum a fost de pildă Ioh. Siebmaher din Nürnberg, folosit de Hieronimus Ortelius pentru împodobirea multelor edițiuni ale celebrei sale Chronologii.

Textul cronicii abundă în prețioase detalii asupra evenimentelor războinice contemporane în care Mihai Viteazul a avut un rol atât de hotărâtor. Găsim și false afirmațiuni cum ar fi aceia că, după asediul Târgoviștei, ar fi fost găsit acolo ucis renegatul și apostatul Michael, fost domn în Țara românească și venit cu Sinan și Hassan Pașa să lupte contra românilor. Confuziunea ce se face între Mihnea Turcitul-căci de acesta trebuie să fie vorba — și Michael, Mihai Viteazul, provine dintr'o greșită interpretare a unei scrisori a confesorului lui Sigismund Bathory jesuitul spaniol Alf. Carilio, interpretare care a dăinuit multă vreme la cei mai

mulți cronicari care au relatat evenimentele de la 1595 în operele lor, cum au fost de pildă, Levin Hulsius, Bayerlink, Bisseliu, Ortelius și Spontoni.

Cartea de care ne ocupăm a mai avut o ediție, la 1607, la care s'a adăugat descrierea evenimentelor după 1596 însoțită de gravuri anonime reprezentând cetăți și lupte, fără să intereseze însă direct Țara românească.

A. Pomesan Gilly

CARTI ȘI REVISTE

„CENUȘA SFÂNTĂ”
versuri de George Dumitrescu

În poezia d-lui George Dumitrescu se disting două planuri. Primul al „Primăverilor Scuturate” și al „Cântecelor pentru Madona Mică”, în care inspirația poetului se realizează, fie descriptiv, fie intens în slăvirea unei iubiri, căreia sensibilitatea sa i-se atașează și consacră exclusiv. Al doilea, plecând dintr-o frângere bruscă și totală de preocupări, provocată de faptul material al morții femeii iubite: din el izvorăște, la fel plachetei anterioare, și cartea de versuri, recent apărută.

Prin această ultimă față a poeziei sale, opusă și mult mai de adânc decât prima, d-lui George Dumitrescu se pot integral aplica rândurile lui René Lalou, din prefața celui minunat „Florilège”: sensul suprem al vieții stă, mai curând decât în împrejurările din afară, în dispoziția sufletului de a le primi și transforma.

Intr-adevăr, toate poemele din volumul de față nu fac decât să confirme cât de firească și necesară era această temă a morții posibilităților poetice ale d-lui Dumitrescu. Pe singura ei coardă, căreia nu-i înmănușiază decât arar altele, autorul „Cenușei Sfinte” smulge, totuși, accente neobișnute de plurale și diverse, ceiace face indiscutabil dovada unei mari puteri de invenție și, egal, a unei capacități de rezonanță multiplă a sensibilității sale:

„Coclit îmi arde sângele în piept,
Râu otrăvit adânc în rădăcină;
Mâncat în mădulare de rugină,
Înșepenscă zadarnic în lumină
Cu mușchi de lemn și-asprime de nștelept.
Hei, clopoșelul, astăzi răgușit,
Al voioșiei fără de întreceri,
Hei, porumbelul inimii, în carceri
De fiare zăbrelite prăfuit!”

Sau:

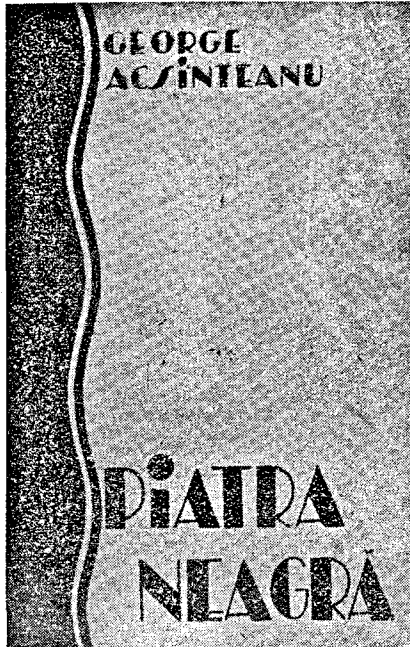
„Scriu pentru tine, inger mic,
Cu mâinile așezate cruce,
Aceste cântece năuce
Din care tu nu știi nimic, —
Prelinse lacrimi și cuvinte
În care caut să te nchid
Să se ridice sfântul zid
Al mânăstirii noastre sfinte.
Ca meșterul nebun și trist
Pecelluit de-o rea osândă
Zidesc imaginea ta blândă
Cu grea mistrie de artist!”

Și:

„Se scuturau cereștile poene
Ori tămăia pe-aproape un cais?
Mergeam pe albe drumuri pământene
Sau lunecam pierduți pe căi de vis?
O, timpuri de-altădată, clopoșei
Ce-mi vântură și-acuma prin urechi!
Tăiat e firul veselei perechi
Și putrezită-i urma pe alei!”

Intreaga sa poezie rezultă tocmai din această paralelism al fericirii de odinioară cu moartea. Semnificative, pentru această continuă îngemănare sunt versurile din „Duplex”:

„Din pajistile vieții, oglinda-mi aburită
Nimic nu mai răsfrânge în muta ei orbită.
Mai zăbovesc în vreme cu pasul în neștire,
Cu strigoiasca-mi umbră pe vânt împlectită,
Dar suptă mi-e ființa pe veci în amintire
Și pentru totdeauna în raza ta sorbită.
Să mă culeg în mine ca melcul în chilie,
Ală chem de pretutindeni, dar totul e dat fie.

Ca un izvor în mare, în preajma ta vărsată,
Gândirea-mi n'npăcătă îți vrea tovărășie,
Imi îngenunche dorul la crucea ta: făclie,
Mi-e inima de-apururi pe inima-ți culcată.”

De aci, renunțarea la descripție și anularea peisagiului exterior: în loc să asculte, ca altădată, hohotul vieții din afară, urechea sa interioară se adună asupra glasurilor din lăuntru — amintirile fiind asemenea unor guri de taină care vorbesc de dincolo de zidurile vieții și ale neființei.

Sufletește, d. George Dumitrescu este mult prea aproape și torturat de faptul morții, pentru a se putea facil desface de nevoia permanentă a amintirii.

Dar, grație ei, pierderea nu l'a prăbușit în negație completă, ci i-a înlesnit între descurajare și revoltă, o linie de mijloc: resemnarea.

Lipsită de consolarea visului, închipuirea poetului și-a păstrat-o pe aceia a evocării. Deaceia reveria sa are hotare precise: fericirea pierdută. S'ar putea spune, făcând natural fireștile diferențe, despre d. Dumitrescu, ceiace Dumas scria despre Vigny: nu atinge pământul decât atunci când este imperios necesar. Singura realitate definitivă rămânând totdeauna cea interioară. Și, asemenea autorului lui „Moise”, d. Dumitrescu ar putea mărturisii, că amintirea este însăși poezia pentru sine.

Dar prezentarea, oricât de sumară, a poeziei din acest volum a d-lui George Dumitrescu, n'ar putea fi întreagă, fără menționarea acelei puternice „Elegii” de la fila 8, brațe largi deschise către cer, în care buzele arse de suferință caută alin în rugăciune și, mai ales, a paginilor dela urma cărței: lângă „Testamentul” d-lui T. Argehezi, căruia se și aseamănă, cuprin-

zând cea mai impresionantă evocare a morții, făcută suav, ca pentru înțelegerea naivă a unui copil — cum bunăoară în aceste versuri:

„O, dragul meu copil micuț,
Cum aș putea să mi-te cruț?
Ți-oi lua păpuși și rochii multe,
De tine „pușă” să asculte
Și am să-ți cumpar și-un pisol
În casa mare să fiți doi.
Dar tata jude după trebi
Și n'o să ai pe cin' săntrebi
De ce a candeliei văpae
Se sbate tristă în odaie,
De ce prin colțuri plânge mut
Băbușa care te-a crescut,
De ce ești „inger” pentru mine
Și maica mică nu mai vine?”

Pură și acidulată de lacrimi, poezia d-lui George Dumitrescu nu se sugrumă, astfel, între blocurile imaginilor, ci le disolvă și aservește cursului ei. Metafora fiind adesea, asemeni unor flori care se sting în umbra marilor tristeți ale acestei cărți: romanul confesiunii unei sensibilități, sincer și amar ca un plâns...

„PIATRA NEAGRĂ”
de George Axinteanu

„Piatra Neagră”, a d-lui Axinteanu, constituie un debut merituos. Încă tânăr, autorul înseamnă o promisiune, deopotrivă prin îndrăzneala materialului asupra căruia s'a fixat, cât prin forma originală în care s'a străduit să-l realizeze literar. Aș spune: romanul în tablouri.

Situându-și ochiul asupra unui tânăr înzestrat cu un suflet excepțional, prea excepțional poate, d. Axinteanu îi urmărește firul creșterii, nu în dezvoltare continuă, ci în diferitele momente „tari” ale vieții lui, pe care caută să le împletească pe o anume anecdotică. Încercare firește temerară. Căci ea cere un talent format și de mare observație, stăpânind un simț deosebit în surprinderea amănuntului caracteristic și dozarea situațiilor, astfel încât să lase peste inevitabilele goluri, dela un capitol la altul, punțile unei continuități și ale unei semnificații: daruri cari n'au fost, în această carte, decât parțial ale d-lui Axinteanu.

Autorul „Pietrei Negre” a căutat să cuprindă, în paginile romanului său, fiorul permanent al unei obsesii, jocul anevoie perceptibil dintre imaterial și real: acest fin mecanism de orologerie psihologică n'a funcționat însă în raport exact cu intențiunile d-lui Axinteanu.

Efortul de a îngemăna ficțiunea cu realitatea nu i-a izbutit totdeauna. Adesea obsesia lui Ion Tudor, eroul său, pare voită. Se suprapune fără să se contopească. E interesantă dar nu firească. Si ar rar convingătoare sau determinată psihologic.

Talentul său se divulgă întreg, tocmai acolo unde izbutește să se elibereze de povara obsesiei. Paginile de descripție sunt cele mai bune ale cărței: nesocotindu-le, d. Axinteanu nu face de cât să se prejudicieze...

Drumul care începe din paginile acestui volum, va fi cel bun, numai cu condiția ca autorul „Pietrei Negre” să nu-și desconsiderare tocmai acele daruri care se dovedesc a fi din plin și real ale sale.

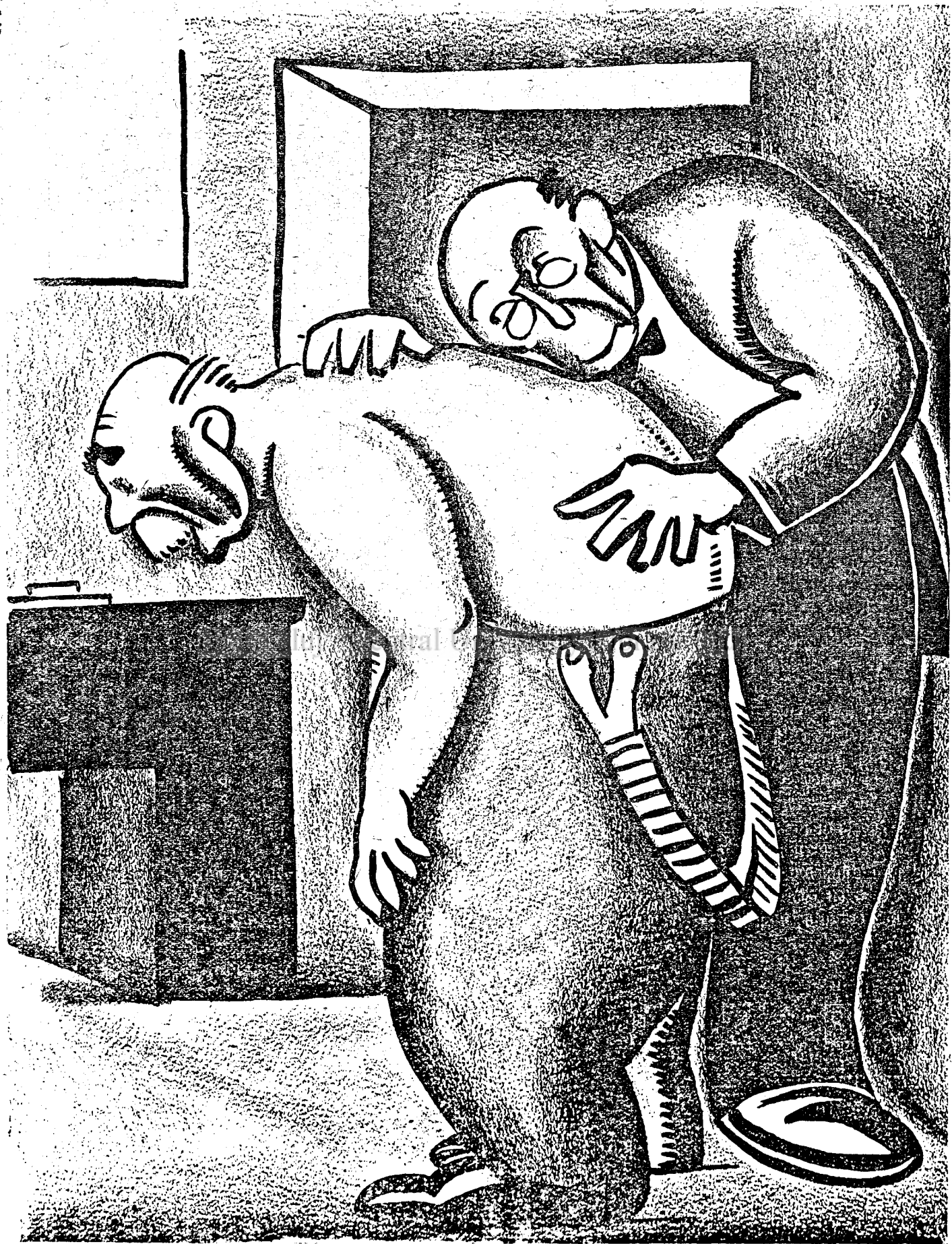
Al. Bădăuță

„DUMINICA UNIVERSULUI”

apare sub îngrijirea c-ilor:

Al. Lascarov-Moldovanu,
Gh. D. Mugur, Al. P. Necșești și
V. Voiculescu.

H U M O R

PUTEREA OBIȘNUINȚII: *Medicul (către client, care e contabil). — «Spune de 3 ori 33.»*
Bolnavul: — «99.»

i. val